

Pojken och världen

En filmhandledning från Svenska Filminstitutet

Bild: Njuta Films

Rek för F-2, åk 3-5

[Pojken och världen](#) är berättelsen om en liten pojke som lämnar sitt hem nära regnskogen för att leta efter sin pappa. Sökandet för honom till den stora staden vars kåkstäder och industrier kontrasteras mot livet på landet. Den flerfaldigt prisbelönta filmen karaktäriseras av sina vackra och fantasifulla animationer. Utan språkbunden dialog och med musik som sträcker sig mellan hip-hop och samba är filmen tillgänglig för alla åldrar. [Pojken och världen](#) är en bra utgångspunkt för samtal om allt från filmspråk till miljöförstöring och orättvisor.

Handling

En liten pojke bor tillsammans med sina föräldrar ute på landet, vid randen av en regnskog. Här går han på strövtåg bland djur och växter, leker och fantiserar, men hjälper också till med olika sysslor på gården. Det som gården producerar är dock inte tillräckligt för familjen utan pappan åker till staden för att söka jobb. Längtan efter honom är stor, till slut blir saknaden så överväldigande att pojken ger sig iväg för att leta efter honom.

Den verklighet som möter honom är en annan än den han är van vid. Dagavlönade vid bomullsplantagerna jobbar hårt och under osäkra förhållanden. De ekonomiska klyftorna i samhället är stora och det sociala skydds nätet minimalt. I sitt fruktlösa sökande efter pappan träffar han också andra personer, som tar hand om honom och som visar omsorg och empati. Även en hund blir hans följeslagare. I detta sällskap lämnar han landsbygdens odlingar och hamnar i stadens textilindustrier liksom i ett av de gigantiska slumområdena. Trots det hårda livet finns glädjeämnen, som musik, dans och karnevaler. Även om de styrande försöker hantera också det med hjälp av militär makt.

När pojken som åldrad man återvänder till sitt barndomshem är det utan att ha träffat sin far. Men det frö pappan en gång planterade har växt till ett stort träd. Runt hans numera förfallna hus har det byggts flera andra. Människor brukar jorden, det frodas, nya barn leker på ängarna, spelar musik. Och mannen sätter sig under trädet, minns pappans flöjtmusik och dagdrömmer om den lyckliga tid då de var tillsammans; han, mamman och pappan.

Världen som ett kalejdoskop

Att världen kan vara som ett färggrant kalejdoskop ser vi redan i filmens anslag. Den lille pojken är vägvisare och hans nyfikenhet fungerar just som ett kalejdoskop; världen är ständigt föränderlig. Vrider man lite på perspektivet ser man slumpmässiga nya mönster, ofta överraskande vackra. Men det kan också visa verkligheten som skev, som i det samhälle som finns i filmen. Klyftorna mellan människorna är stora, både socialt och ekonomiskt. Miljöhänsyn ställs åt sidan för lönsamhetens skull. Urbaniseringens baksida blir tydlig, inte minst genom pojken som får symbolisera alla de familjer som splittras genom drömmen om ett bättre liv.

Bild: Njuta Films

- I filmens början, i anslaget, ser vi hur det ser ut där pojken bor. Alldeles i närheten finns en regnskog, med vattendrag, fåglar, fiskar, fjärilar, änder och fantasidjur. Ovanifrån ser det ut som ett färggrant lapptäcke. Och pojken springer omkring i skogen, klättrar uppför stammar, springer under buskar och hamnar slutligen högt uppe bland molnen. Det finns inga gränser för vad som kan upptäckas, världen ligger öppen för den nyfikne.

- Gör en stor gemensam bild av en regnskog. Använd ett spännpapper, stort nog för att alla ska få plats. Gör sedan ett collage med oljepastellkriter, vattenfärg och bilder som ni klippt ur tidningar. För att få den effekt som är i filmen, där färger och motiv överlappar varandra, kan ni också använda silkespapper som ni klistrar över några av bilderna. Eftersom silkespapperet är ganska genomskinligt ser man ändå vad bilden under föreställer.

- För den lärare som vill fördjupa sig i fakta om regnskogen kan Universeums faktablad rekommenderas. Detta science centers regnskog, i Göteborg, är en levande modell av en sydamerikansk tropisk regnskog. Se länk på sista sidan.

Kalejdoskopet, med sina mönster, återkommer i filmen. Och även om man inte har ett sådant kan var och en göra egna mönster, fast på papper. Det är roligt att se hur olika resultatet kan bli, trots att man använder samma sätt att arbeta.

- Gör en cirkel med hjälp av passare eller rita utifrån en rund form. Sätt sedan punkter jämt fördelade längs cirkeln kant. Gör exempelvis åtta punkter och utgå från klockans markeringar; 12, 3, 6 och 9 och sedan fyra punkter mellan dem. Dra ett streck mellan alla punkter med linjal så att varje punkt har en linje till de övriga punkterna. Färglägg sedan det stjärnmönster som bildats. Vilka mönster ser ni? Vad kallas figurerna som bildas i mönstren? Vilka andra geometriska former finns det? Kan ni hitta någon av dem i era bilder?

Ett innovativt konstverk

Pojken och världen har vunnit ett flertal priser på olika internationella filmfestivaler. 2016 Oscarnominerades den för bästa animerade film. Alé Abrué, som gjort filmen, har lovordats för de vackra bilderna. Filmerna har också kallats för ett innovativt konstverk, som kombinerar politik och känslor. Men även sättet att blanda det ritade med collage och dokumentära filmklipp lyfts fram. En av animationens styrkor är att man kan jobba på ett sådant överskridande sätt.

Animerad film är ett samlingsnamn för film som skapas genom stillbilder som, tillskillnad mot spelfilm, inte bara återskapar rörelse utan skapar rörelse. När de visas i filmhastigheten 24 bilder per sekund så uppfattar vi dem som rörliga. Det är ögats tröghet som gör att vi inte har förmågan att se de enskilda bilderna. I ungefär en tiondels sekund är intrycket av en bild intensivt och om man då byter till nya uppfattar vi en rörelse.

Animerad film brukar delas in i tre huvudgrupper; tecknad film, datoranimerad och olika typer av stop-motion. Stop-motion är den äldsta animationsformen och den innebär att man fotograferar någon typ av objekt, en bild i taget, och däremellan gör små ändringar i motivet. Exempel på objekt som kan användas är dockor, lerfigurer eller utklippta bilder. Fåret Shaun är en uppskattad figur, tillverkad med denna metod.

Tecknad film består av ritade bilder, gjorda för hand eller i dator. En av de första långfilmerna gjorda på detta sätt var Disneys *Snövit och de sju dvärgarna*, som hade premiär 1937. Datoranimerade filmer slutligen är helt skapade digitalt, med former och objekt ritade i 3D-program. Själva rörelsen görs sedan i ett annat program. *Toy Story*, som kom 1995, var den första helt datoranimerade långfilmen.

Bild: Njuta Films

- Diskutera i mindre grupper vilka animerade filmer ni sett. Skriv ner de ni kommer ihåg på en lista. Fundera sedan över om de filmer ni har på listan är tecknade, datoranimerade eller gjorda med stop-motion? Markera i listan så det blir tydligt hur de är gjorda. Jämför sedan med andra grupper. Vilka filmer har de sett? Vilka tycker ni i klassen bäst om? Finns det någon självklar favorit? Är det innehållet eller tekniken som gör att en film blir bra? Vilken teknik verkar vara den vanligaste bland de filmer ni tycker om? Hur tror ni att det var när era föräldrar var små, för 30-40 år sedan? Vilken teknik tror ni var vanligast bland animerade filmer då?

- Pojken är ju ganska enkelt ritad, ungefär som ett mindre barn skulle ha gjort. Varför tror ni att man valt att teckna honom så? På vilket sätt skiljer sig pojken från andra animerade figurer som ni sett? Hur stor roll tycker ni att det har om figurerna i en film ser verkliga ut? Har det betydelse för om man ska kunna känna igen sig och förstå dem? Eller spelar det ingen roll om det är en streckgubbe, en lejonkung eller en leksaksrobot? Vad tycker ni är det viktigaste för att man ska tycka om en film, så att man gärna vill se den om och om igen?

Att berätta utan ord

På barns vis är pojkens upptäckarlust knuten till att undersöka och uppleva med sina sinnen. Ofta är det ljud som först lockar honom vidare. För i denna film, utan dialog, har ljudet en stor roll för berättelsen. Och eftersom det konsekvent är pojkens perspektiv så får även vi som tittare fundera över vad vi egentligen hör, innan det visas i bild. Det kan vara en fågel som flaxar förbi, enstaka regndroppar som förvandlas till dånande hav, gnisslande grindar utanför en fabrik eller vävstolars taktfasta dunkande. Om det inte är filmens ledmotiv, pappans flöjtspel, som är det som leder honom ut i världen och som ständigt finns som ett guldskimrande minne.

- Eftersom filmen inte har någon dialog så får vi inget berättat för oss om pojken, förutom i bilder och andra ljud. Vi vet inte ens vad han heter. Men ändå vet vi ganska mycket om honom när vi sett hela filmen. Sitt tillsammans i smågrupper och fundera över allt ni vet om pojken. Hur gammal tror ni han är? Hur tror ni han tänkte när han rymde iväg för att leta efter sin pappa?

- Vad tror ni att pojken saknade mest när pappan for iväg till staden? Hur tror ni att han tänkte om de olika arbetsplatserna?

Vad tror ni det var som gjorde att han senare bestämde sig för att åka hem igen? Hur tror ni det kändes att komma tillbaka? Vad tror ni han kom ihåg mest från sitt letande efter pappan?

- Att en film inte har en dialog betyder inte, som sagt, att den inte har andra ljud. Vilka ljud kommer ni ihåg från filmen? Var ljuden tydligast hemma hos pojken eller när han var i staden? Fanns det några ljud som ni inte tyckte om eller som var otäcka? Hur lät de? Fanns det ljud som ni tyckte om, som kanske gjorde er glada? Vad var det i så fall för ljud och när hördes de?

Urbaniseringens baksida

Att, som pojkens pappa, lämna sin familj för att söka efter arbete är inget unikt. Runt om i världen pågår det, ständigt. Alla de i filmen som arbetade med bomullsplockningen hade nog också lämnat sina familjer, i förhoppning om ett bättre liv. Men det är osäkra villkor de arbetar under. Daglönarna granskas kritiskt innan de godkänns för det hårda och enformiga jobbet. Pojkens vän, som inte kan dölja sin hosta, och som ser ynkligare ut än de andra ratas och tvingas söka sig till stadens textilindustrier istället.

Miljön i staden är annorlunda mot den pojken är van vid. Tempot är högt, trafiken massiv, fabrikernas utsläpp bolmande. Tungt lastade lastbilar och containerfartyg för ut råvaror och produkter ur landet i aldrig sinande ström. I de tätbefolkade slumområdena dominerar reklam och konsumtion gatubilden. Inflyttningen till staden och tillgången på bostäder är i otakt, något de hemlösa barnen på soptipporna är ett bevis för.

Mer än hälften av världens befolkning lever i idag i städer och enligt Unicef så bor var tredje i slumområden. Av dem är en halv miljard barn. Det är en tuff tillvaro, med mer våld och undernäring än på landsbygden. Barn tvingas dessutom ofta hjälpa till att arbeta för att försörja familjen och det gör att de hindras gå i skolan. Så urbaniseringen är en bidragande orsak till barnarbetets utbredning, även om det inte är ovanligt på landsbygden heller.

- Varje barn har rätt att gå i skolan. Det står i Barnkonventionen, som nästan alla länder i hela världen undertecknat. Diskutera i smågrupper varför det är viktigt med utbildning. Vad tror ni händer med de barn som aldrig får lära sig läsa och skriva, till exempel? Finns det andra saker som ni tycker är viktiga med att gå i skolan? Vad tycker ni själva är det bästa med skolan?

- I Barnkonventionen står också att varje barn har rätt att skyddas mot ekonomiskt utnyttjande och arbete som är skadligt eller som hindrar skolgång. Ändå är det många barn som aldrig går i skolan, utan istället får arbeta. Varför tror ni att det är vanligt att barn i en del länder tvingas arbeta? Hur skulle man kunna ändra på det? Har det någon betydelse vad vi i Sverige tycker och gör, när barnen som inte får gå i skolan kanske bor på andra sidan jordklotet?

Trots de många problem filmen tar upp så är det ändå hoppfullt. Inte minst för att vi själva kan bidra till en förändring genom medvetna val. Vilket också står i läroplanen: Genom ett miljöperspektiv får de möjligheter både att ta ansvar för den miljö de själva direkt kan påverka och att skaffa sig ett personligt förhållningssätt till övergripande och globala miljöfrågor.

Tips på fördjupning

På nätet finns material att hämta som handlar om hållbar utveckling och som riktar sig till lärare och elever. Precis som det finns material om barnkonventionen och barnets rättigheter.

- Fairtrade är en oberoende certifiering för olika produkter. Syftet med kriterierna för certifieringen är att skapa förutsättningar för odlare och anställda att förbättra sina arbets- och levnadsvillkor. Det handlar om investeringar i lokalsamhället, om att motverka barnarbete och diskriminering och att främja demokrati och organisationsrätt. Samt om miljöhänsyn och ekologisk produktion.

Studiematerialet ”Schyssta bananer”, som riktar sig till årskurs 1-3, ger förslag på lektionsplaneringar med olika övningar kring teman om handel, konsumtion och barns rättigheter.

<http://fairtrade.se/wp-content/uploads/2015/11/Schyssta-Bananer-Lararhandledning-hemsida.pdf>

- Naturskyddsföreningen menar att vi alla måste bli medvetna om hur vår konsumtion ser ut. Övningen ”Återvinna och återanvända”, som riktar sig till F-år 3, handlar om att vara rädd om jordens resurser genom att återanvända saker och återvinna material.

http://www.naturskyddsforeningen.se/skola/energifallet/atervinna-och-ateranvanda_F-3

- Unicef har på sin hemsida materialet ”Barnkonventionen i en låda”. Det riktar sig till förskolebarn, men kan också användas för lite äldre. I ”Tio lektioner om barnets rättigheter” ges tips om hur lärare kan undervisa om barnkonventionen och barnets rättigheter. De tio lektionerna baseras på övningar som ger eleverna en uppfattning om vilka rättigheter de har, vilken betydelse rättigheterna har för eleven själv och för barn i andra länder.

<https://unicef.se/skolor/bestall-skolmaterial>

- Rädda Barnen har ett material vars mål är att kunskapen om Barnkonventionen ska öka och att varje barn ska få arbeta med sina rättigheter på ett begripligt sätt. https://www.raddabarnen.se/Documents/ung-och-skola/skola/det_har_ar_dina_rattigheter_inspiration.pdf

Universeums faktablad

- http://www.universeum.se/wp-content/uploads/2015/02/utställningsfakta_regnskogen.pdf

Filmtips

Per Åhrlins *Resan till Melonia* handlar om två öar, den blomstrande Melonia och den förgiftade Plutonia. På den sistnämnda arbetar barn under slavliknande förhållanden med att producera vapen. Filmen är en fri tolkning av William Shakespeares skådespel *Stormen* och tar enligt Åhlin upp ”motsättningen mellan en civilisation och en mer paradisisk tillvaro”. Filmen rekommenderas från åk 1 och handledning finns utgiven av Svenska Filminstitutet.

http://www.filminstitutet.se/contentassets/c1f3e2c890494a5a88a20f2968af4d0e/resan_till_melonia.pdf

Produktionsuppgifter

Svensk premiärtitel
Pojken och världen

Originaltitel
O Menino e o Mundo

Regi
Alê Abreu

Ljudsystem
Dolby Digital

Originallängd i minuter
90

Åldersgräns
Tillåten från 7 år

Sverigepremiär
2016-03-11 Sverige

Distributör i Sverige (digital)
Njutafilms, Stockholm (2016)

Redaktion

Text: Agneta Danielsson
Redaktör: Anna Håkansson
Svenska Filminstitutet, juni 2016

Kontakt

filmiskolan@filminstitutet.se
filminstitutet.se/filmpedagogik

Observera

Filminstitutet kan inte garantera att filmen finns i distribution sedan den har slutat visas på ordinarie biografrepertoar. Via länken filminstitutet.se/sv/fa-kunskap-om-film/film-i-skolan/om-att-boka-skolbio/ kan ni lära er mer om hur en hittar och bokar film för visningar i lärande sammanhang.